

УДК 339.94

Яковець Ольга Іванівна

здобувач вищої освіти освітнього ступеню «магістр»

за програмою «Міжнародна економіка»

Державного торговельно-економічного університету

Yakovets Olha

Master's degree Student of the educational degree "Master"

In the program "International economy"

State University of Trade and Economics

**ОЦІНКА ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА
РОЗВИТОК ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ
ASSESSMENT OF EXTERNAL AND INTERNAL FACTORS
INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S LIGHT
INDUSTRY**

***Анотація.** В статті проведено аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на розвиток легкої промисловості України в сучасну добу, розкрито значущість галузі з огляду зайнятості, розвитку промисловості у цілому. Визначено, що легка промисловість є важливим видом промислової діяльності, який має соціальну спрямованість. Ідентифіковано, що умови функціонування підприємств галузі суттєво ускладнилися з огляду вступу України в Світову організацію торгівлі та відкриття внутрішніх ринків. Зазначено щодо домінуючої практики співпраці українських підприємств легкої промисловості з нерезидентами на умовах переробки давальницької сировини, що призводить до недоотримання коштів та не створює можливості для їх модернізації.*

Ключові слова: легка промисловість, міжнародна конкуренція, відкритість ринку, іноземні інвестиції, Україна.

Summary. *The article provides an analysis of internal and external factors influencing the development of Ukraine's light industry in modern times, highlighting the industry's significance in terms of employment and overall industrial development. It is determined that the light industry is an important type of industrial activity with social orientation. It is identified that the operating conditions of industry enterprises have significantly complicated due to Ukraine's entry into the World Trade Organization and the opening of internal markets. The dominant practice of cooperation between Ukrainian light industry enterprises and non-residents under the conditions of processing of raw materials supplied by the latter is noted, which leads to non-receipt of funds and does not create opportunities for their modernization.*

Key words: *light industry, international competition, market openness, foreign investment, Ukraine.*

Постановка проблеми. Більше десятиліття з відкриттям внутрішнього споживчого ринку внаслідок членства нашої країни в СОТ більшість українських підприємств легкої промисловості орієнтуються на зовнішні ринки. При цьому вихід здійснюється не на самих прийнятних для національного виробника умовах: вони співпрацюють працюють з нерезидентами за технологіями переробки давальницької сировини. Це передбачає мінімальну оплату за відповідні послуги виробничого характеру, як правило вона ледве покриває витрати на заробітну працю. За таких умов сподіватися на модернізацію через іноземні інвестиції не доводиться. В умовах війни національний бренд Україна стає відомим у всьому світі, а разом з тим, маючи прекрасні традиції у галузі та пропонуючи якісні вироби, вітчизняна продукція легкої промисловості

лишається так і неідентифікованою на міжнародному ринку. Що зумовлює такий кризовий стан? Саме ці аспекти потребують свого вивчення, зокрема в частині оцінки зовнішніх (міжнародних) та внутрішніх (національних) факторів впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принцип пріоритетності розвитку частини внутрішнього ринку – ринку продукції легкої промисловості, як необхідної передумови становлення національної економіки, пройшов апробацію світовим досвідом. У багатьох державах швейна і взуттєва індустрія давали поштовх відродженню національної економіки, наприклад - Італія, Китай, Японія, Південна Корея. Цей пріоритет підкреслюється в низці актуальних робіт зарубіжних вчених-економістів [1-2]. Проблематику розвитку легкої промисловості України в розрізі міжнародних векторів розвитку, форм співпраці із зарубіжними контрагентами досліджували такі автори, як Батрак О. В. [3], Гавриленко Т. В. [4], Бойченко К.С. [6].

Перебіг подій в сучасній Україні потребує додаткового аналізу ситуації в галузі, яка фокусувала в собі значну частку робочої сили та потужностей. Ціла низка чинників як внутрішнього, так і зовнішнього походження ускладнюють умови функціонування. Цим аспектам функціонування легкої промисловості України і буде присвячено дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є розкриття зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на розвиток легкої промисловості України в сучасну добу.

Виклад основного матеріалу. Легка промисловість України охоплює галузі, які виробляють товари народного споживання, такі як тканини, одяг, взуття та галантерейні вироби. Серед них текстильна промисловість є основним сектором легкої промисловості, що займається переробкою натуральних, штучних і синтетичних волокон.

Легка промисловість є важливим видом промислової діяльності, який має соціальну спрямованість і посідає друге місце після харчової щодо задоволення потреб людини першого рівня за ієрархією А. Маслоу. Збільшення виробництва продукції легкої промисловості є важливим чинником розвитку всієї економіки країни. У середньому вартість створення робочих місць у легкій промисловості становить одну десяту від капіталомістких і наукоємних галузей, таких як хімія, машинобудування та металургія. Досвід розвинутих країн світу показує, що їх економічне зростання базується на виробництві товарів легкої промисловості [1]. Його виробництво та продаж, з незначними витратами на створення робочих місць і низькими витратами на енергоносії, принесли «швидкі гроші» та створили більшість робочих місць населення.

Галузі легкої промисловості, незалежно від регіональної локації та країни походження, зазвичай властиві такі характеристики, які суттєво впливають на розвиток, зокрема:

- низький рівень інноваційності технології виробництва і низький рівень доданої вартості у закупівельній ціні продукції;
- висока частка постачання сировини, яку ввозять з-за кордону;
- надмірна концентрація жіночої робочої сили;
- брак потужностей для переробки окремих видів сировини;
- розв'язання проблем може відбуватися шляхом реконструкції та модернізації, разом з тим спостерігається відчутний брак фінансового ресурсу.

Аналогічні питання виникають і перед вітчизняними підприємствами, коли вони співпрацюють як із вітчизняними, так і зарубіжними контрагентами.

Розглянемо найбільш значущі фактори впливу на розвиток вітчизняної легкої промисловості.

Одним із невід'ємних факторів від кількості виробленої продукції та виконаної роботи за певний період часу є технологічний рівень підприємств легкої промисловості. Незважаючи на наявність парку основного технічного обладнання, на підприємствах галузі все ще використовується обладнання фізично та морально зношене, виготовлене на 30-40 років пізніше [4]. Така застаріла технологічна база на підприємствах підвищує роль кваліфікаційного рівня робочої сили у виробничому процесі, за допомогою якого можна досягти випуску якісної продукції в достатній кількості. Проте, щоб викликати зацікавленість працівників, необхідно збільшити витрати на оплату праці та соціальні відрахування призводить до подорожчання кінцевої продукції.

Не менш важливими внутрішніми факторами діяльності підприємств легкої промисловості є наступні:

- слабка потужність складських та торговельних приміщень, а особливо орендованих, оскільки плата за оренду постійно зростає, тому орендодавці закладають величину інфляції в вартість договору, а орендарі, у свою чергу, закладають ці суми в ціну товару;
- брак оборотних коштів, які інвестовані підприємством у майбутні операції.

За роки незалежності України виробництво товарів легкої промисловості, через розрив господарських зв'язків, зменшення ринків збуту в рамках радянського господарства скоротилося щонайменше в 10 разів. Чисельність працюючих з 750 тис. осіб у 1990 р. зменшилася до 72 тис. осіб станом на 2015 рік. На початку незалежності України частка виробництва товарів легкої промисловості в промисловому виробництві була достатньо вагомою - 20%, в подальшому вона зменшилася до критичних 0,8% [3].

У світовому масштабі легка промисловість має постійно зростаючий ринок. До її головних гравців відносять: Китай – це провідний гравець

(займає 1/4 світової промисловості з виробництва текстильної продукції); Німеччина, Іспанія, Франція, Італія – європейський ринок (понад 1/5 світового ринку); Індія – виробляє понад 6% від глобального ринку. Майже 80% випуску продукції легкої промисловості ЄС виробляється у шести країнах: Італії, Німеччині, Іспанії, Франції, Великій Британії і Португалії. Згідно зі звітом, опублікованим компанією Grand View Research, у 2021 році світовий ринок текстилю оцінюється у 961,0 млрд дол. США, ринок виробництва одягу - 992 млрд дол. США, а ринок роздрібної торгівлі одягом - 1,83 трлн дол. США (2022 рік) [4].

За оцінками Mordor Intelligence, прогнозується, що середньорічний темп зростання (CAGR) обсягу текстильної та швейної промисловості в Європі становитиме приблизно 5,5%. До 2024 року ринок досягне 250 млрд дол. США [25, с. 61]. Текстильний й швейний сектор у Європі – це індустрія малого та середнього бізнесу. На нього припадає понад 90% робочої сили та виробляється майже 60% продукції [7].

У 2020 році криза посилилася через проблеми з постачанням процесів і сировини, викликані пандемією коронавірусу (введені суворі міжнародні обмежувальні заходи), виявилася проблема того, що ми сильно залежимо від імпорту сировини, особливо для доставки сировини, деталі та окремі товари з Китаю. До пандемії 75% швейного виробництва в Україні було зайнято за програмами аутсорсингу на Захід, але зараз багато компаній втрачають замовлення.

Окреслюючи вплив зовнішніх факторів, зауважимо, що вітчизняна легка промисловість наразі перебуває в глибокій кризі. Ці тренди не є результатом лише нинішніх подій, пов'язаних з війною України з РФ. Про розвиток кризових процесів у легкій промисловості свідчать і такі дані одного із відносно успішних за останнє десятиліття для галузі років – 2020 р. У 2020 році обсяги виробництва легкої промисловості скоротилися на 6,1%, експорту – на 9%, а імпорту – на 5,3% до 2019 року. Обсяг експорту

склав близько 1,08 млрд. дол. США, або 2,2% у структурі товарного експорту України [4].

Вказуючи на поточні проблеми української легкої промисловості, виокремимо наступні:

- скорочення експортного потенціалу в регіонах, в яких ведуться бойові дії, або мали місце руйнації виробничих потужностей;
- зниження зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію легкої промисловості з огляду складної логістики, невизначеністю умов для виконання міжнародних контрактів;
- висока частка імпортних товарів, які ввозяться контрабандою;
- наявна нестача власних обігових коштів для збереження обсягів виробництва продукції, інвестиційних ресурсів для модернізації обладнання та впровадження нових технологій і методів виробництва. Виробничо-технічний стан галузі характеризувався високою зношеністю основних засобів (майже 90%);
- брак коштів на розвиток дистрибуційних каналів своєї продукції на внутрішньому ринку;
- складні умови для забезпечення конкурентоспроможності щодо зарубіжних, зокрема європейських конкурентів з огляду відкритості ринку України та відсутністю дієвих інструментів захисту вітчизняного виробника.

Зокрема, в результаті дії Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС в кілька попередніх років відбувалося короткострокове зростання експорту продукції легкої промисловості. Разом з тим експерти ринку вказують на його падіння в довгостроковій перспективі.

Висновки. Сучасний стан легкої промисловості України можна охарактеризувати як незадовільний та нестабільний. Кризу в галузі можна ідентифікувати як довгострокову: вона охоплює не два останні роки,

погіршення умов діяльності для підприємств спостерігалось в перебігу всіх років, починаючи з 90-х років. Серйозним деструктивним фактором є те, що відкриття внутрішнього ринку в умовах членства України в СОТ з 2008 року та підписання Угоди про ЗВТ з ЄС створили серйозний виклик та відкрили доступ для іноземних товарів, які при цьому є нижчими за якістю і дешевшими, а відтак - витісняють вітчизняну продукцію з українського ринку. Діяльність підприємств галузі ускладнюється браком інвестицій і відповідного високотехнологічного обладнання.

Перспективи подальших досліджень можна розглядати в розрізі більш поглибленого аналізу інституційних детермінант підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції легкої промисловості на прикладі провідних держав – експортерів.

Література

1. Yuan Z., Nikitina L., Shikov P., Shikov Y. The Concept of China’s Light Industry Development by Means of Industry Clusters Creation and Digital Technologies. 2020. doi: 10.2991/aebmr.k.200423.018.
2. Yusupova D. Foreign experience in the development of textile and light industry. 2020. (19). URL: <https://tsue.scienceweb.uz/index.php/archive/article/view/2181>
3. Батрак О.В. Діагностика фінансової результативності підприємств з виробництва одягу: проблеми макро- і макrorівня. *Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука*. 2020. № 5-6. С. 47-53. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/9.pdf
4. Гавриленко Т.В. Перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Економічні горизонти*. 2018. № 1. С. 28-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_2018_1_5

5. Кащена Н.Б. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу: [монографія] / Н. Б. Кащена, О. О. Горошанська, Т. В. Польова. Х.: Видавництво Іванченка І.С. 2019. 196 с.
6. Бойченко К. Розвиток підприємств легкої промисловості через призму інтегрованості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. №31. doi: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-31-1>
7. Олійник Н., Макаренко С., Нічипорук А. Аналітичне оцінювання ефективності діяльності підприємств легкої промисловості України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 2. С. 76–81.
8. Новак Н. Легка промисловість України: трансформація та перспективи розвитку. *Наукові праці Донецького національного економічного університету*, серія економічна. 2021. С. 107-115.
9. Швидкий О. Огляд розвитку легкої промисловості в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2021. № 2. С. 50-64.
10. Пілько А.Д., Лесів І.Б. Моделювання процесу оцінювання та аналізу експортного потенціалу регіону. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 325-333.